

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Михайло Самофалов, 1995 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2018 році Одеський національний університет імені І. І. Мечникова за спеціальністю «Біотехнологія та біоінженерія», аспірант Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова» Національної академії аграрних наук України, селище Таїрове, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Садівництво та виноградарство».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова» Національної академії аграрних наук України, селище Таїрове, від 18 червня 2026 року № 7-од у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради – Ніни МУЛЮКІНОЇ, доктора сільськогосподарських наук, старшого наукового співробітника, членкор. НААН, заступника директора з наукової роботи Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова»;

Рецензентів – Людмили ГЕРУС, доктора сільськогосподарських наук, старшого дослідника, завідувачки відділу селекції, генетики та ампелографії Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова»;

Миколи АРТЮХА, кандидата сільськогосподарських наук, вченого секретаря Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова»;

Офіційних опонентів – Володимира ЗАМОРСЬКОГО, доктора сільськогосподарських наук, професора, професора кафедри

плодівництва і виноградарства Уманського національного університету;

Сергія МІЩЕНКА, доктора сільськогосподарських наук, старшого наукового співробітника, доцента кафедри біології, здоров'я людини та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка,

на засіданні 21 серпня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство Михайлу САМОФАЛОВУ на підставі публічного захисту дисертації «Теоретичне обґрунтування та розробка прийомів адаптації мікроклонів винограду до умов *in vivo*» за спеціальністю 203 Садівництво та виноградарство.

Дисертацію виконано в Національному науковому центрі «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова» Національної академії аграрних наук України, селище Таїрове.

Науковий керівник – Наталя ЗЕЛЕНЯНСЬКА, доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, заступник директора з науково-інноваційної діяльності Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація відповідає вимогам п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами).

Здобувач має 18 наукових публікацій за темою дисертації, з яких три - статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 1 стаття у науковому виданні, індексованому у міжнародній наукометричній базі Scopus, 1 стаття у зарубіжному науковому виданні, яка додатково відображає наукові результати дисертації.

Наукові публікації, зараховані за темою дисертації, відповідають

вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами):

1. Зеленянська Н. М., Самофалов М. О. Регенераційна здатність підщепних і технічних сортів винограду в культурі тканин і органів *in vitro*. *Таврійський науковий вісник*. 2022. № 123. С. 67–76. DOI: <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2022.123.10>.
2. Зеленянська Н. М., Самофалов М. О. Підвищення адаптивності мікроклонів винограду в умовах *in vitro*. *Аграрні інновації*. 2022. № 11. С. 25–31. DOI: <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2022.11.3>.
3. Зеленянська Н. М., Самофалов М. О. Вплив умов культивування мікроклонів винограду *in vitro* на їх приживлюваність *in vivo*. *Таврійський науковий вісник*. 2022. № 127. С. 64–71. DOI: <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2022.127.8>.
4. Zelenianska N. M., Ishchenko I. O., Samofalov M. O. Influence of nutrient media on the physiological parameters of grape microclones. *Scientific Horizons*. 2023. Vol. 6, No. 26. P. 71–84. DOI: <https://doi.org/10.48077/scihor6.2023.7>.
5. Zelenianskaya N. N., Samofalov M. O. Manifestation of the regenerative ability of rootstock and technical variety of grapes (*Vitis vinifera* L.) on mineral substrates *in vitro* conditions. *Colloquium-journal*. 2022. Vol. 19, No. 142. P. 34–37. DOI: <https://doi.org/10.24412/2520-6990-2022-19142-34-37>.

У дискусії взяли участь і висловили зауваження:

Володимир ЗАМОРСЬКИЙ, офіційний опонент, доктор сільськогосподарських наук, професор, професор кафедри плодівництва і виноградарства Уманського національного університету.

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. В «Змісті» та тексті дисертації слід виділити розділи, що належить до «Результатів досліджень».

2. Структура дисертації перевантажена розділами. Наведені в розділі 8 результати статистичного аналізу наукових досліджень бажано було б оптимізувати і розмістити у відповідних попередніх розділах з отриманими результатами досліджень для підтвердження достовірності в текстовій послідовності.
3. В огляді літератури зустрічаються посилання на технології, викладені в тезах доповідей три десятиріччя тому (Стицько С. А., Черевата Т. М. Технологія розмноження винограду *in vitro*. Промислова біотехнологія клонального мікророзмноження плодових і винограду : тези доповідей наук. практ. конф. Херсон, 1995. С. 43.).
4. У розділі 2 при формулюванні визначення формування продихового апарату (с. 76) не конкретизовано, що вираз (х 40) – це збільшення мікроскопу.
5. Висновки до розділу 2 досить обширні, по змісту частину їх можливо перенести до основного тексту розділу.
6. Рис. 3.6 (с. 91), 3.7 (с. 93), 3.8 (с. 97) можливо було б доповнити графічними виразами достовірної різниці між варіантами дослідів.
7. Для більш доступної оцінки отриманих результатів на деяких рисунках розділу 3 (рис 3.6, рис.3.10 -7і 10 доба) слід шкалу ординат з відсотками оптимізувати від нуля до певної позначки шкали, яку досягли варіанти дослідів, а не вказувати максимальні 100 відсотків. Також слід конкретизувати на рисунках, що означає шкала 100%.
8. Бажано оптимізувати шкалу ординат, де вказано втрати води мікроклонами (рис. 5.6, с. 150), оскільки важко визначити візуально відмінності між варіантами, а також рис. 5.10 (с. 173) – складно оцінити різницю між варіантами щодо вмісту легкоутриманої води у тканинах коренів мікроклонів винограду.
9. Висновки до розділів 3, 4, 5, 6, 9 досить обширні за обсягами. Бажано вказати у висновках до розділів 3, 4, 5, 6 показники достовірної різниці між варіантами для оцінки результатів наукових досліджень.
10. Загальні висновки до дисертаційної роботи перевантажені текстовим

матеріалом, а отримані результати відповідних розділів бажано підтвердити в кожному з висновків достовірною різницею.

Сергій МІЩЕНКО, офіційний опонент, доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри біології, здоров'я людини та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. У вступі бажано навести прізвища видатних вчених, які зробили найбільш вагомий внесок у теоретичне обґрунтування та розробку прийомів адаптації мікроклонів винограду до умов *in vivo*.
2. Бажано почути пояснення закономірності зменшення висоти рослин у варіантах, де застосовувався Clonex gel, порівняно з контролем (розділ 4, стор. 107), чим саме зумовлений такий ефект і як це пов'язано з дією екзогенних фітогормонів на ростові процеси рослин?
3. Емпіричні дані таблиць 5.1, 5.2, 5.3 і 5.4 були б більш інформативними після статистичної обробки, наприклад, використання *t*-критерію Стюдента або визначення НІР.
4. Збільшення щільності продихів зазвичай корелює з потенційно вищою інтенсивністю транспірації за умови їх відкриття. Як автор пояснює наступний факт: щільність продихів суттєво зростає (до 67,6%), але загальна інтенсивність транспірації рослин *in vitro* зменшується у 1,8–2,7 раза (розділ 5 і 6, загальний висновок 4 і 5) ?
5. У загальному висновку 8 зазначено, що «використання стандартних поживних середовищ MS та середовищ із додаванням біологічно активних препаратів (Радіфарм, Clonex gel) без структуроутворювальних компонентів супроводжувалося значно нижчою приживлюваністю (21,5–50,0%)». Залишається незрозумілим біологічний механізм, чому стимулятори, які впливали на потужний розвиток кореневої системи *in vitro* (загальна кількість коренів збільшилась у 1,4–1,6 раза), призводили до низької життєздатності рослин на 90-ту добу *in vivo*? З чим пов'язана загибель рослин, вирощених із

застосуванням біологічно активних препаратів на етапі адаптації?

6. Факт розгалуження коренів винограду подається як однозначно позитивний, проте часто на практиці надмірне вкорочення осьових коренів може свідчити про механічний опір субстрату або локальний дефіцит/надлишок певних елементів. Потребує пояснення з фізіологічної точки зору, чи не було зменшення довжини коренів ознакою стресу або пригнічення росту в довжину через щільність субстрату? Який тип архітектури кореневої системи (довгі осьові корені підщепних чи короткі розгалужені технічних сортів) виявився більш ефективним під час адаптації *in vivo*?

7. Економічні показники (вартість енергоносіїв, перліту, вермикуліту, праці тощо) є дуже динамічними. У розділі 9 дисертації наведено абсолютні цифри без зазначення року, в цінах якого проводився розрахунок. Потребує уточнення, для якого саме року (чи періоду досліджень) є актуальними наведені показники собівартості?

8. У тексті дисертації наявні окремі мовні помилки.

Водночас висловлені зауваження принципово не знижують наукову цінність дослідження. Вони відображають наукову позицію опонента та можуть стати мотивом для дискусії під час захисту дисертаційної роботи.

Людмила ГЕРУС, рецензент, доктор сільськогосподарських наук, старший дослідник, завідувачка відділу селекції, генетики та ампелографії Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова».

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. У огляді літератури не наведено, а з практичної точки зору, було б цікаво почути чи існують на сьогодні відомості про реальні плодоносні виноградники, закладені матеріалом *in vitro*, та чи відрізняються вони за врожайністю і довговічністю від насаджень, закладених щепленим садивним матеріалом.

2. Доцільно було б ширше обговорити наскільки розроблені вами умови культивування винограду *in vitro* та адаптації *in vivo* підходять для інших

сортів і підщеп винограду, враховуючи їх біологічні властивості.

3. У дисертаційній роботі здобувач неодноразово акцентує увагу на вирощуванні здорових мікроклонів винограду категорій «вихідні» та «базові», але у методичній частині не вказано якими саме діагностичними методами та на яких етапах розмноження проводився контроль відсутності латентних форм вірусних та бактеріальних патогенів.

4. У розділі щодо адаптації мікроклонів винограду до умов *in vivo* доцільно було б не обмежуватися тільки показником приживлюваності рослин, а навести чіткі критерії адаптації, за якими рослини можна вважати повністю адаптованими.

5. За текстом дисертаційного дослідження зустрічаються окремі помилки редакційного характеру.

Микола АРТЮХ, рецензент, кандидат сільськогосподарських наук, вчений секретар Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова».

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. Потребують конкретизації умови адаптації рослин *in vivo*. У роботі зазначено, що мікроклони вирощували за природного освітлення, кімнатної температури та вологості, характерної для приміщення. Оскільки температура, освітленість і відносна вологість безпосередньо впливають на транспірацію та приживлюваність, доцільно було б навести їх фактичні діапазони, методи контролю і сезонну мінливість.
2. Потребує уточнення спосіб застосування препарату Clonex gel. У методиці зазначено лише обробку базальної частини експлантів, але не наведено тривалості обробки, кількості препарату чи глибини занурення. Це дещо ускладнює точне відтворення досліду іншими лабораторіями.
3. У практичних рекомендаціях зазначено використання середовища MS з половинним вмістом макросолей, тоді як у схемі досліду цей параметр окремо не виділений як досліджуваний фактор. Доцільно пояснити, на підставі яких саме експериментальних даних рекомендовано половинний вміст макросолей,

або чіткіше пов'язати цю рекомендацію з відповідним варіантом досліду.

4. Необхідно уточнити дозування фунгіцидного препарату. У розділі 7 наведено концентрацію препарату «Хорус» 0,27 г на 200 л води що не відповідає нормі внесення препарату. У практичних рекомендаціях використано формулювання «препарат типу Хорус» без зазначення робочої концентрації. Варто уточнити, чи не є наведене співвідношення технічною помилкою, та вказати обґрунтовану концентрацію, діючу речовину і кратність оброблення.

5. Економічна оцінка потребує часового уточнення. Доцільно зазначити дату або період, за цінами якого розраховано витрати на енергоресурси, оплату праці, препарати та субстрати. Для практичного використання результатів корисним був би аналіз чутливості собівартості й рентабельності до зміни цін на ресурси та вартості реалізації мікроклональних рослин.

6. Виявлена сортова специфічність потребує більшого відображення у практичних рекомендаціях. Оскільки підщепні і технічні сорти відрізнялися за регенераційною здатністю, розвитком кореневої системи та приживлюваністю, доцільно окремо зазначити, які положення запропонованого протоколу є універсальними, а які потребують коригування залежно від генотипу.

7. Загальні висновки є змістовними, проте окремі з них перевантажені цифровими даними й частково повторюють матеріал відповідних розділів. Їх скорочення та більша концентрація на встановлених закономірностях зробили б виклад компактнішим.

Зазначені зауваження переважно мають уточнювальний і дискусійний характер, не заперечують достовірності основних результатів і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Ніна МУЛЮКІНА, голова разової спеціалізованої вченої ради, доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, член-кор. НААН, заступник директора з наукової роботи Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова».

Оцінка позитивна, без зауважень.

Наталя ЗЕЛЕНЯНСЬКА, науковий керівник, доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, заступник директора з науково-інноваційної діяльності Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова».

Оцінка позитивна, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Михайлу САМОФАЛОВУ ступінь доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 203 Садівництво та виноградарство.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Ніна МУЛЮКІНА